

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Työttömäksi jääneen laaja alkukartoitus on hyvä idea. Alkukartoituksessa on hyvä huomioida sosiaalihuollollinen ja kokonaisvaltainen katsantokanta. Mitkä asiat on ehkä johtaneet työttömyyteen, millä keinoilla työllistyminen olisi mahdollinen ja millä aikataululla? Mitä pitäisi tehdä ensin, että työssäolo mahdollistuisi? Entä tukimuodot, mitä tarvitaan työuran alkuun? Osallisuuden näkökulmasta asiakkaan osallistaminen omassa asiassa, vaihtoehtojen kartoittaminen, niistä kertominen ja riittävä tuki on tärkeää ja luo pohjaa työpolulle. Alle 30-vuotiaiden nopea ohjaus palveluiden piiriin on hyvä asia.

Jokaiselle nuorelle vähintään yksi mieluisa harrastus on hyvä tavoite, sillä osallisuuden ja kuulumisen tunteen kannalta harrastaminen ja yhteisö on merkityksellinen. Hyvä tavoite siis, mutta vaatii uusia tapoja toimia ja ajatella, jotta edelleen kallistuvat harrastukset ja kuntien taloudellinen sekä perheiden taloudellinen ahdinko mahdollistaa harrastamisen.

Nuorten seksuaaliterveyden edistäminen on tärkeä osa-alue nuorten hyvinvointia. Tämä ei nyt näy ohjelmassa mitenkään.

Nuorten osallistaminen ja nuorten kuuleminen oppimisympäristöjen suunnittelussa on osallisuuden näkökulmasta erittäin tärkeää. Osallisuus suunnitteluun sitouttaa oppimisympäristöön ja kouluun. Yhteisöllisyyttä koulussa ja oppilaitoksissa voisi korostaa vahvemmin. Yhteisöllisyys luo osallisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Kaikki haluavat olla osa jotakin yhteisöä, se sitouttaa ja luo turvaa. Näin ollen, myös parantaa kouluun sitoutumista.

Ohjelmassa on kiinnitetty huomiota nuorten elintapaohjauksen vahvistamiseen. Tähän liittyen tulee alueilla kehittää vaikuttavia toimintamalleja ja rakenteellisia palveluketjuja, joiden taustalla on nuoruuden eri vaiheiden ymmärrys. Elintapaohjauksen avulla voidaan vaikuttaa moninaisesti nuorten terveystottumusten omaksumiseen ja samalla mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen. Elintapaohjaus toteutuu parhaimmillaan osana laajempaa palveluverkostoa, jossa toimijoiden yhteistyö on saumatonta, monikanavaisesti sekä helposti nuoren saatavilla. Elintapaohjauksen

palveluverkossa keskeisiä toimijoita ovat erityisesti koulu, oppilaitokset, nuorisotoimi, sosiaali- ja terveysterveyst, työelämätoimijat sekä järjestöt ja urheiluseurat. Elintapaohjaus tukee parhaimmillaan laaja-alaisesti ja pitkäkestoisesti nuoren hyvinvointia, jolloin siihen kuuluu keskeisesti liikunnallisuus, terveellinen ja monipuolinen ravitsemus, palautuminen, päihteettömyys sekä erilaiset harrastusmahdollisuudet. Elintapaohjauksessa tulisi kiinnittää erityisesti huomiota myös kasvuolosuhteisiin, jossa tuetaan nuoren perheen ja lähiverkoston voimavaroja. Ohjelmassa voisi vielä tarkemmin keskittyä tarkastelemaan erityisesti nuorille suunnattujen elintapaohjauspalvelujen käytänteitä ja verkostoja.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Keski-Suomen hyvinvointialueella mielen hyvinvointi on yksi painopiste. Mielenterveyspalveluissa ja mielenterveystyössä tulee hyödyntää myös järjestöjen ja seurakuntien palveluita ja tukimuotoja? Sote-palveluissa on menty kovin yksilökeskeiseen auttamiseen, pitäisikö näkökulmaa laajentaa yhteisöön ja rakenteisiin enemmän? Ohjelmassa esitetyt toimenpiteet nuorten mielenterveyspalveluiden vahvistamiseksi ovat hyviä.

Nuorten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia tulee tukea niin kunnissa, hyvinvointialueella kuin maakuntien liitoissa. Nuorille tulee tarjota paikkoja erilaisiin vaikuttamistoimielimiin ja työryhmiin.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Nuorten osallisuus ja osallistamisen edistämisen toimet oikeansuuntaisia. Koulutusta ja ymmärrystä nuorten osallisuudesta tarvitaan. Nuorilla on paljon annettavaa, jos heitä halutaan kuulla. Nuoret ovat herkkiä aistimaan asenteita ja siksi on tärkeää, että nuorten osallistaminen ei ole näennäistä ja ”pakkoa” vaan aitoa.

Nuorten osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuuksia tulee tukea niin kunnissa, hyvinvointialueella kuin maakuntien liitoissa. Nuorille tulee tarjota paikkoja erilaisiin vaikuttamistoimielimiin ja työryhmiin.

Kiusaamista ja häirintää ei hyväksytä. Niiden ehkäisemiseksi on mietittävä keinoja, joissa myös osallisuuden näkökulma on hyvä muistaa. Osallinen ihminen haluaa hyvää itselleen, mutta tutkitusti myös ympäristölleen ja muille ihmisille. Miten voidaan yhteiskunnassa luoda sellaista osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, jossa osallisuus tuntuu ja toteutuu? Ainakin kuulemalla, kysymällä, yhteisöllisyydellä ja ottamalla todesta eli tarttumalla niihin asioihin, joita kuulee nuorten kertovan.

Hyvinvointialueiden yhtenä tehtävänä on hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen sekä kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen monilaisena yhteistyönä kuntien, järjestöjen ja muiden oleellisten toimijoiden kanssa. Sosiaalisen koheesion vahvistaminen vaatii nuorten osallisuuden vahvistamista sekä ymmärrystä väkivaltailmiöstä ja sen yhteydestä myös osallisuuteen näissä verkostoissa. Myös ymmärrystä ja osaamista keinoista edistää ja luoda mahdollisuuksia turvalliseen arkeen (promootio) sekä keinoista ehkäistä (preventio) väkivaltaa, jengiytymistä sekä rikollisuutta. Ohjelmaluonnos painottaa hoidon ja kuntouksen toimia, joten lisäpainotusta edellä mainittuun turvallisuutta edistäviin toimiin tulee vahvistaa. Nuorisotyön rooli ehkäisevänä työnä tarvitsee myös vahvemman panostuksen ohjelmassa.

Usein avun ja tuen erilaiset toimenpiteet sekä toimintamallit- ja polut ovat keskittyneet väkivallan kohteena olleen auttamiseksi. Väkivaltaa käyttäneelle nuorelle tulisi luoda yhtä tehokkaasti erilaisia auttamisen malleja. Pedagogisen osaamisen vahvistaminen on erittäin tärkeä osa kokonaisuutta.

Toimenpiteissä nostetaan esiin myös ankkuritoiminnan kehittäminen. Ankkuritoiminta, yhtenä varhaisen puuttumisen keinona, on tukena kouluammattilasten arjessa. Se vaatii kuitenkin vahvaa tukea, jotta saadaan toteumaan kaikissa kunnissa ja tarjoamaan tasavertaisesti apua alle 18 vuotiille ensikertalaisille rikoksentekeijöille asuinpaikasta riippumatta. Tahtotilan ohella tämä vaatii resursseja sekä selkeytystä tiedon vaihtoon liittyvissä asioissa. Myös tilastointikäytänteet osana seuranta ja arviointia vaativat selkeää mallia ollakseen osa toiminnan kehittämistä.

Kouluterveyskyselyn tulosten perusteella mm. kiusaamisen muodot ovat selkeästi väkivaltaa nuorten ilmoittamina tekoina kuten lyömisenä, potkimisena ja pakottamisena erilaisiin tekoihin. (Koulu)kiusaaminen termi antaa vähättelevän kuvan itse tekemuodoista. Kansallisesti (koulu)kiusaaminen termi tulisikin korvata esimerkiksi kouluväkivalta tai kiusaamisväkivalta termillä tai vastaavalla, joka kuvaa toiminnan todellista luonnetta.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

Hyvinvointialueen ja kuntien järjestöavustuksilla voidaan tukea nuorisotyötä tekeviä järjestöjä. Yhdyspintatyö eri toimijoiden kesken on äärimmäisen tärkeää toimintoja kehitettäessä.

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Osaamiskeskusten tavoitteet jäävät ohjelmaluonnoksessa vielä hieman avoimiksi. Tavoitteiden ja toiminnan kuvausta tulisi täsmentää.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Osallisuuden ja demokratian vahvistamiseksi on kiinnitettävä huomiota viestimiseen ja kielenkäyttöön. Demokratiaan ja osallisuuteen kuuluu, että käytetty kieli on ymmärrettävää ja selkeää. Nyt joissain nuorten kanssa keskusteluissa on tullut esille, että osallistuminen päätöksentekoon tai vaikuttamistoimiin on nuorista vaikeaa siksi, että käytetty kieli ja termit ovat vieraita, pelottaviakin. On siis vaikea olla osallinen ja vaikuttaa, jos ei ymmärrä mistä puhutaan. Voidaan puhua myös turvallisen tilan periaatteista tässä yhteydessä. Onko nuorille rakennettu turvallinen tila ihmetellä ja kysyä, jos ei ymmärrä?

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Ohjelmassa on ilahduttavaa yhteisöllisyyden ja osallisuuden näkökulman näkyminen. Nuorten osallisuuden kannalta yhteisö ja yhteisöllisyys voisi olla vieläkin vahvemmin ohjelmassa näkyvissä, sillä nuorille yhteisöt ovat erityisen tärkeitä. Yhteisövoimaa kannattaisi siis hyödyntää.

Kulttuurikasvatus oli nostettu vahvasti ohjelmassa esille. Se on osallisuuden näkökulmasta hyvä, sillä kulttuuri luo yhteisiä ajatuksia, tiloja ja näkemyksiä. Yhteyksiä nuorten sekä nuorten ja aikuisten välille.

Ohjelmaan tarvittaisiin vielä selkeämpiä, konkreettisia linjauksia. Ennaltaehkäisyn rooli vaikuttaa ohuemmalta verrattuna korjaaviin toimenpide-ehdotuksiin.

Peränen Nina

Keski-Suomen hyvinvointialue - Lasten ja nuorten palvelut, hyvinvointi ja kumppanuudet